

خطر در کمین ایران

ایران بی آب

برخی کارشناسان معتقدند که ریشه بحران آب را در ایران، باید در مدیریت آن جست و جو کرد.

بر اساس گزارش سازمان ملل متحد، در سال‌های آتی حدود ۳۱ کشور جهان با کمبود آب مواجه خواهند شد که در این میان، ایران یکی از بزرگترین کشورهای درگیر بحران آب در آینده است. این گزارش در حالی منتشر شده که میزان بارندگی در ایران - که منبع اصلی تأمین آب کشورمان است - یک سوم متوسط بارش جهان،

یعنی در حدود ۸۳۱ میلی‌متر و یک سوم متوسط بارش آسیا یعنی ۷۲۲ میلی‌متر است. به این ترتیب باید گفت در حالی که یک درصد جمعیت جهان در ایران زندگی می‌کنند، سهم ایران از منابع آب تجدیدپذیر فقط ۰/۳۶ درصد است. اهمیت توجه به آمارهای مزبور، از این جهت است که نشان می‌دهد بروز بحران آب، این درصدها را دستخوش تغییر خواهد نمود و سازمان‌های بین‌المللی نیز هشدار می‌دهند که با افزایش جمعیت در ایران، کشورمان در سال ۲۰۲۵ درگیر بحران جدی آب خواهد شد و با توجه به نرخ رشد جمعیت در ایران و میزان مصرف آب، به زودی ایران هم در ردیف کشورهای کم آب قرار خواهد گرفت.

در واقع باید گفت هرچند ایران حدود ۱۴۰ میلیارد متر مکعب پتانسیل آبی در اختیار دارد - سرانه سالانه آب در دسترس کشورمان، حدود ۲ هزار متر مکعب است - ولی آمارهای رسمی حکایت از این دارد که حدود ۲۴ میلیارد متر مکعب از این مقدار، صرف تولید ۱۵ درصد از مواد غذایی تولید شده در ایران می‌شود که به دلیل وجود سیستم‌های سنتی،

در جریان درو، بسته‌بندی و حمل و نقل از بین می‌رود. با توجه به این که میزان تولید مواد غذایی در ایران حدود ۱۰۰ میلیون تن است، سالانه ۱۵ میلیون تن از محصولات غذایی تولید شده در کشورمان، به ضایعات تبدیل می‌شوند در حالی که برای تولید این ۱۵ میلیون تن ماده غذایی تلف شده، حدود ۲۴ میلیارد متر مکعب آب مصرف می‌شود که این میزان ۷۰ درصد آب ۹۳ سد موجود در ایران است.

در همین خصوص محمد درویش، عضو هیأت علمی مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع، می‌گوید: «مشکل اصلی کشورمان این است که چیزی در حدود

این پژوهشگر محیط زیست تأکید می‌کند که در ریشه‌یابی مشکل آب، باید مدیریت آن را مورد سؤال قرار داد. وی در این خصوص معتقد است: نحوه مصرف همین مقدار آب اگر به درستی مدیریت می‌شد، برای جوامع شهری و سکونت‌گاه‌های انسانی مشکلی پیش نمی‌آمد. ما حدود ۷ درصد پتانسیل آبی کشور را در بخش شهری و برای شرب استفاده می‌کنیم که طبق آمارها حدود ۴۰ تا ۵۰ درصد از پتانسیل آبی را در سال جاری از دست داده‌ایم، پس آن ۷ درصد همچنان نباید مشکلی داشته باشد. اگر مشکلی هست، بیشتر ناشی از ساختارهای غلط مدیریتی است تا یک مشکل واقعی طبیعی.»

گفته‌های دکتر پرویز کردوانی، استاد جغرافیای دانشگاه تهران، نیز حاکی از بروز نشانه‌های بحران پیش روی آب در آینده‌ای نزدیک است. وی با اشاره به این که در سال ۱۳۳۷ جمعیت ایران ۱۶ میلیون نفر بوده و هم اکنون جمعیت کشورمان بیش از ۷۰ میلیون نفر است، می‌گوید: «کشور ما در منطقه خاورمیانه قرار دارد و از نظر بارندگی فقیر است. این در حالی است که در کشور ما به همان نسبت که آب بیشتری مصرف می‌شود، آب بیشتری هم آلوده می‌شود. برای مثال، تهران یک رود هم ندارد، ولی ۳ کانال فاضلاب دارد که آدم در آن غرق می‌شود.»

برنامه‌های نامحقق

چنین اظهاراتی از سوی کارشناسان، در شرایطی صورت می‌گیرد که نگاهی به برنامه‌های پنج ساله نشان می‌دهد که ایران در تحقق اهداف خود در بخش آب و کشاورزی نیز بسیار از قافله عقب مانده است. کارشناسان می‌گویند که ایران می‌بایست در برنامه پنج ساله اول، ۳ میلیون هکتار از اراضی کشاورزی خود را مجهز به سامانه‌های تحت فشار می‌کرد، اما اکنون که برنامه پنج ساله چهارم رو به اتمام است، این رقم به ۴۰۰ هزار هکتار هم نرسیده است که حاکی از تحقق نیافتن اهداف ایران در این زمینه است. با توجه به مسایلی که بدان اشاره شد، می‌توان چنین نتیجه گرفت که افزایش بهای آب می‌تواند در کنار ارتقای فرهنگ عمومی جامعه، ابزاری مفید برای کنترل مصرف باشد. بر اساس آماري که مجله «دی ولت» آلمان منتشر کرده، گران‌ترین آب لوله‌کشی جهان، در لوله‌های آب آلمان جریان دارد. قیمت هر متر مکعب آب در این کشور ۱/۹۱ یورو است، در حالی که در فرانسه ۱/۲۷ یورو و در آمریکا فقط ۴۷ سنت قیمت دارد. شاید اگر آب لوله‌کشی در ایران هم از بهایی منطقی برخوردار باشد، شهروندان برای شست و شوی حیاط خانه خود از آن استفاده نکنند! ■

غذایی نمی‌انجامد و هدر می‌رود.» درویش با اشاره به این که در چنین شرایطی ۷۰ درصد آب مجموع سدهای ایران، در عمل تلف می‌شوند، می‌افزاید: «ما اگر به جای این که بیابیم و سرمایه‌های خود را در بخش سدسازی هزینه کنیم و مرتب سدهای جدید بسازیم، این سرمایه‌ها را صرف تربیت نیروی انسانی متخصص در بخش کشاورزی و تجهیز سخت‌افزاری کنیم تا میزان تولید در واحد سطح را بالاتر ببریم، بدین ترتیب دیگر نیازی به ساخت این تعداد سد نخواهیم داشت، بلکه با نیمی از سدهای موجود می‌توانیم امنیت غذایی شهروندان را تأمین کنیم و با مشکل کمبود آب نیز مواجه نشویم.»